

رایزنی فرهنگی سفارت ج.ا.ایران در ژاپن
イラン文化センター
イラン・イスラム共和国大使館
Cultural Center of the Embassy of the I.R.IRAN

نگاهی به

پیشینه فمینیسم در ژاپن و مبارزه های کیشیدا توشیکو

سارا شیرازی

کارشناسی ارشد مطالعات ژاپن (رایزنی فرهنگی ایران در ژاپن)

فهرست

صفحه	عنوان
۲	مقدمه
۳	نخستین موج فمینیسم در ژاپن
۴	اوضاع و شرایط سیاسی و اجتماعی ژاپن در اواخر قرن نوزدهم و اوایل قرن بیستم
۶	دوران کودکی و جوانی کیشیدا توشیکو
۹	خلاصه ای از فعالیت‌ها و نظرات کیشیدا
۱۰	آمیختگی زندگی کیشیدا با سیاست
۱۱	تاثیر تلاش‌های کیشیدا بر کسب حقوق مدنی زنان ژاپن
۱۳	نتیجه گیری
۱۴	منابع

بسمه تعالی

نگاهی به پیشینه فمینیسم در ژاپن و مبارزه های کیشیدا توشیکو

مقدمه:

نظام سیاسی، اقتصادی و اجتماعی ژاپن بر اساس معیارهای غربی یک نظام دموکراتیک توسعه یافته تلقی می شود، نظامی که بسیاری از معیارها و هنجارهای لیبرالیسم سیاسی و اقتصادی غربی در آن اعمال و جاری شده است. در واقع نوسازی سیاسی و توسعه صنعتی - اقتصادی ژاپن با الگو برداری از کشورهای توسعه یافته غربی بر پایه اقتباس و انطباق^۱ به انجام رسید. ژاپنی ها از نظام سیاسی، اقتصادی و اجتماعی کشورهای توسعه یافته غربی الگو برداری کرده و این الگوها در بسیاری از فرآیندهای حکمرانی و نظام اقتصادی ژاپن تلفیق و اعمال شدند.

کیشیدا توشیکو

علیرغم چنین وضعیتی، به نظر می رسد جایگاه زنان در نظام حکومتی و حتی نظام اقتصادی و تجاری ژاپن، بر اساس معیارهای لیبرالیسم غربی در مراتبی پایین تر قرار دارد و همتراز با جایگاه زنان در نظامهای سیاسی و اقتصادی غربی همانند آنچه در غرب وجود دارد، نبوده و حتی فراخور کار و تلاش زنان ژاپنی به نظر نمی رسد.

---

^۱ Adopt and Adapt

می توان گفت نابرابری جنسیتی یک واقعیت عملی است که در نظام سیاسی و اقتصادی ژاپن فراروی زنان قرار دارد، نابرابری و یا دست کم یک ناهمترایی چالش برانگیز که حتی از سوی دولتمردان ژاپنی نیز کتمان نمی شود تا جایی که دولت آبه شینزو نخست وزیر سابق ژاپن در پاسخ به همین چالش، یکی از محورهای اصلی برنامه‌های خود را ایجاد جامعه ای که زنان در آن بدرخشند عنوان ساخته بود.

عدم همترایی جایگاه زنان ژاپنی در مقایسه با توسعه و پیشرفت سریع سیاسی و اقتصادی کشور، ابعاد و عوامل مختلفی دارد و این نوشتار به اختصار به جنبه تاریخی موضوع می پردازد و طی آن به گوشه ای از سابقه کوشش زنان ژاپنی برای کسب جایگاه فراخور تلاش و نقششان در جامعه توسعه یافته ژاپن اشاره می شود.

در این چارچوب تلاش‌های کیشیدا توشیکو^۲ یکی از فعالان سیاسی مشهور و از زنان پیشرو ژاپنی در مسیر کسب حقوق مدنی زنان ژاپنی بررسی شده و دامنه اثر گذاری فعالیت‌های وی بر قانونگذاری دوران می‌جی ارائه می شود.

نخستین موج فمینیسم در ژاپن

پژوهش‌هایی که درباره جنبش‌های برابری خواهانه زنان در ژاپن به انجام رسیده نشان می‌دهند که ژاپن با امواجی از جنبش‌های برابری خواهانه زنان و به عبارتی جنبش‌های فمینیستی مواجه بوده که به دنبال تغییر کلیشه‌های سنتی درباره جایگاه زنان و دستیابی به حقوق سیاسی و مدنی بوده اند.

نخستین موج این جنبش و به سخن دیگر نخستین موج فمینیسم در پی اصلاحات امپراطور می‌جی و در فضای تحولات آن دوره پدیدار شد، دوره ای که نخستین سخن‌وران و کنش‌گران سیاسی مدنی زن ژاپنی به مبارزه برای تغییر کلیشه‌ها و باورداشتهای سنتی درباره جایگاه زنان در ژاپن و همچنین دستیابی به حقوق مدنی و سیاسی هم‌تراز با مردان برخاستند.

کیشیدا توشیکو، یکی از پیشروان و تاثیرگذارترین آنان بود. اگر چه او نخستین و تنها زن سخنور و کنشگر مدنی و سیاسی ژاپن نبود اما می‌توان او را یکی از موثرترین‌ها نام نهاد.

در این نوشتار تلاش می‌شود تاثیر تلاش‌های وی بر پیشبرد جنبش فمینیستی در ژاپن و نقش وی در برابری خواهانه زنان بررسی شود و بدین منظور اثر گذاری جنبش فمینیستی با نقش آفرینی کیشیدا توشیکو بر فرآیند قانونگذاری ژاپن در دوران می‌جی بررسی می‌شود.

---

^۲ Kishida Toshiko

خوانندگان این نوشتار به خوبی آگاهند که دوران امپراطور میجی عصر طلایی اصلاحات و اوج تلاش‌ها برای نوسازی نظام سیاسی و اقتصادی ژاپن و به عبارتی عصر نوزایی ژاپن به شمار می‌رود، دورانی که طی آن بسیاری از اصلاحات در حیطه های سیاسی، اقتصادی و اجتماعی با الگوبرداری از نظام‌های توسعه یافته غربی به انجام رسید.

اوضاع و شرایط سیاسی و اجتماعی ژاپن در اواخر قرن نوزدهم و اوایل قرن بیستم

کارزار بر سر حقوق مدنی زنان^۳ از اوایل دوران توکوگاوا (۱۹۱۲-۱۸۶۸) آغاز شد (سایورس، ۲۰۱۵)^۴ و تا پیش از آن ژاپن تحت حکومت توکوگاوا در عصر انزوا به سر می‌برد.

در آن دوران جامعه طبقاتی یک قاعده پذیرفته شده بود و جامعه ژاپن در انزوا به سر برده و رسوم پیشامدرنی حاکمیت مطلق داشت و به تدریج با فشار کشورهای خارجی و به ناگزیر باز شدن مرزهای بسته ژاپن، مقدمات دوران نوسازی و توسعه به وجود آمد. با آغاز دوران میجی (۱۸۶۸-۱۹۱۲) و آغاز عصر اصلاحات و نوسازی یک رشته اصلاحات اقتصادی و سیاسی با شعار "کشور ثروتمند ارتش قدرتمند" به انجام رسید.

حکومت ژاپن در آن دوره به شدت در تلاش بود که به پای قدرت‌های استعمارگر اروپایی برسد و در این راه کوشید از طریق صنعتی شدن، به توسعه و پیشرفت دست یافته و شانه به شانه و همتراز قدرت‌های غربی شود. در این دوره احساس تهدید ژاپن از ناحیه کشورهای سرمایه دار و امپریالیست غربی، ژاپن را به این نتیجه رساند که با جهش صنعتی و تولید ثروت بتواند با آنان مقابله نماید.

حکومت ژاپن در کشاکش این تلاش‌ها، به توسعه جامعه مدنی که یک رکن آن برخورداری زنان از حقوق مدنی بود، توجه کمتری داشت.

فقدان چارچوب قانونی لازم برای حمایت از حقوق زنان، نخبگان و کنشگران سیاسی زن ژاپنی را واداشته بود تا از طریق سخنرانی و بعضاً نوشتن مقالات برای دستیابی زنان ژاپنی به حقوق مدنی و سیاسی مناسب تلاش کنند. در فضای سرکوب و سانسوری که حکومت می‌جی اعمال می‌کرد نخبگان زن ژاپنی صحبت‌هایی را که بیشتر رنگ و بوی سیاسی داشتند را در قالب سخنرانی‌های آکادمیک بیان می‌کردند و در واقع در زیر بستر نوسازی و توسعه ژاپن یک جنبش در حال تکوین بود.

---

^۳ "Popular Rights Movement"

^۴ Sharon L. Sievers

در حالی که ژاپن به نظام سرمایه‌داری و صنعتی پا می‌گذاشت و نظام صنعتی و تجاری نوینی را پایه‌گذاری می‌کرد، رسومات فئودالی توکوگاوا همچنان پا بر جا مانده بود. رسوماتی که پدرسالاری^۵ و جایگاه پائین برای زنان را دیکته می‌کرد. در واقع نوسازی به جامعه مدنی و حقوق زنان تسری نیافته بود و بی توجه به آن در صدد حصول به جایگاه همتراز با قدرت‌های غربی بود. در عین حال این عدم توازن در توسعه، یعنی باقی ماندن جامعه و جایگاه زنان در دوران پیشامدرن و پیشرفت سریع صنعتی به سوی مدرنیته، مورد توجه نخبگانی همچون فوکوزاوا یوکی چی^۶ قرار گرفت که معتقد بودند کم توجهی به زنان در خانواده یکی از دلایل عقب ماندگی جامعه ژاپن است و پیشنهاد دادند بهبود جایگاه زنان، گامی بزرگ در جهت نوسازی کشور خواهد بود. (سایورس، ۲۰۱۵)

فوکوزاوا یوکی چی

در میان بانوان کنشگر سیاسی، کیشیدا توشیکو چهره سرشناس و نام‌آوری است که مهمترین ابزار او برای انتشار آراء و نظراتش و پیشبرد آنها سخنرانی های عمومی بود.

اگرچه کیشیدا توشیکو نخستین بانوی ژاپنی نبود که جهت احقاق حقوق مدنی زنان ژاپنی به سخنرانی در گردهمایی های عمومی روی آورد اما می توان او را یکی از پرنفوذ ترین زنان سخنران آن دوران قلمداد کرد. (سایورس, ۲۰۱۵)

غفلت ابتدایی دولت به جنبش در حال تکوین زنان، جنبشی که در صدد ایفای حقوق برابر برای زنان بود، نکته قابل توجهی است. این نکته را می توان در بی توجهی اولیه نهادهای انتظامی و امنیتی آن دوران به سخنرانی های زنان کنشگر سیاسی مشاهده کرد. شواهدی که این مدعا را تایید می کند در واقع همان فقدان اسناد مکتوب از سخنرانی زنان کنشگر سیاسی از جمله کیشیدا

^۵ Patriarchy

^۶ Fukuzawa Yukichi (1835 –1901) پدر روشنگری ژاپن

است و به ندرت متن ثبت شده و مکتوبی از سخنرانی آنان وجود دارد. تنها سخنرانی که متن آن به طور کامل باقیمانده است، سخنرانی تحت عنوان «دختران در جعبه» است. جالب آن که این سخنرانی نیز تنها به این دلیل ثبت و ضبط شد که یکی از حضار در جلسه سخنرانی پلیس بود و با این هدف در جلسه حضور یافته بود که از میان سخنان کیشیدا، موارد غیر قانونی را بیابد که بتواند مستمسک قانونی برای دستگیری او را فراهم نماید.

دوران کودکی و جوانی کیشیدا توشیکو

کیشیدا توشیکو در خانواده بازرگان ثروتمندی به دنیا آمد. مادر او، تاکا، سعی کرد که کیشیدا از تمام امکانات آموزشی که برای دختری با وضعیت و جایگاه او در دسترس بود کمال استفاده را ببرد و به یک دوشیزه فرهیخته ممتاز تبدیل شود.

کیشیدا توشیکو

او در ۱۴ سالگی نفر اول در آزمون اکادمیک شد که می توان آن را کنکور شهری نامید، آزمونی که با حمایت مالی شهر برای تمام کودکان ۱۵ ساله برگزار می شد. (سایورس، ۲۰۱۵)

رتبه اول کیشیدا به علاوه زیبایی و وقار وی، او را پرآوازه ساخت و این شهرت به دربار امپراطوری می جی هم رسید تا جایی که در ۱۶ سالگی از سوی دربار امپراطوری دعوت شد تا امر مهم آموزش ملکه (امپراطریس) را به عهده گیرد.

در واقع باید گفت، وی اولین رعیتی بود که به دربار دعوت و چنین وظیفه و مسئولیت مهمی به عهده اش گذاشته می شد، اما حضور کیشیدا در دربار امپراطور دوام چندانی نیافت و پس از دوسال به بهانه بیماری این کار ممتاز را رها کرد و از دربار خارج شد.

هر چند بیمار بودن کیشیدا چندان بعید نبود اما یک شعر از او نشان می دهد که بیماری، در فرض صحت، تنها عاملی نبود که او را بر آن داشت که دربار امپراطوری و کار آموزش امپراطریس را رها کند. کیشیدا در این شعر دربار امپراطوری ژاپن را مانند یک سرزمین خیالی به دور از واقعیات جهان توصیف می کند.

تا آنجا که در تاریخ سیر تحولات سیاسی و اجتماعی ژاپن در دوران امپراطور می جی ثبت شده، کیشیدا پس از ترک دربار برای نخستین بار در آوریل ۱۸۸۲ در اوساکا در حالی که با چند کنش گر سیاسی و اجتماعی مرد همراه بود در یک گردهمایی با موضوع سیاسی حضور یافت که توسط حزب قانون اساسی ژاپن ترتیب داده شده بود و کیشیدا در این برنامه سخنرانی کرد و ظاهر آراسته، زیبایی، مهارتش در سخنوری و نفوذ کلامش برای جلب توجه حضار در همان جلسه نخست، توجه فعالان حزب لیبرال را نیز به خود جلب نمود.

کیشیدا با خواندن مشکلات مردم در روزنامه ها که باعث زجر آنها شده بود، خشمگین و نگران شده بود و باور داشت محرومیت زنان از شرکت در نوسازی و توسعه کشور غیر منطقی است و برابری بین مردان و زنان نشان مدنیت است. (سایورس، ۱۹۸۳)

کیشیدا توشیکو

با آغاز فعالیت های حزب لیبرال در سال ۱۸۸۱، عرصه ای برای کنش گران سیاسی که خواهان توسعه حقوق مدنی بودند فراهم شد. زنان ژاپنی نیز این عرصه را فرصتی یافتند که بتوانند از آن برای به دست آوردن حقوق مدنی برابر با مردان و مرتفع ساختن مشکلاتشان استفاده کنند و به استفاده از آن روی آوردند. (سایورس، ۲۰۱۵)

در واقع کیشیدا زمانی پا به عرصه سیاسی و اجتماعی ژاپن گذاشت که حکومت این کشور نیز با تقلید از دموکراسی های غربی نمایشی از آزادی بیان را برای شهروندانش فراهم می کرد. سخنرانی در گردهمایی یکی از دیر پا ترین و ساده ترین ابزار آزادی

بیان و دموکراسی بود که در دهه‌های پایانی قرن نوزدهم و هم‌زمان با دوره می‌جی در ژاپن، اوج می‌گرفت و فعالیت زنان سخنران در دهه های نخست دوران می‌جی آغاز شد. (آندرسون)

ژاپن در این دوران شاهد تغییر و تحولات سریع و چشمگیر سیاسی و اجتماعی بود که در واقع از جانب حکومت به عنوان بخشی از اصلاحات با هدف توسعه اقتصادی و صنعتی هدایت می‌شد. در این چارچوب جامعه طبقاتی گذشته که در نتیجه حکومت توکوگاوا به وجود آمده بود از بین رفت. اندیشه‌های سیاسی غربی به شدت در ژاپن رواج یافت و مفاهیم لیبرالیسم غربی در کشور گسترش یافت. این مفاهیم از طریق ترجمه آثار متفکرینی همچون ژان ژاک روسو و استوارت میل^۷ در ژاپن شناخته می‌شدند.

اما به نظر می‌رسد پارادیم سنتی ژاپنی در تبیین جایگاه زنان و تعریف نقش و جایگاه آنان در حیات جدید سیاسی و اجتماعی ژاپن نیز نقش آفرینی می‌کرد و آزادی اوج‌گیری سخنرانی زنان هم‌زمان با مردان بود، یعنی این که سخنرانی مردان هم در اوج خودش قرار داشت.

علیرغم این که متون کامل سخنرانی‌های کیشیدا در دسترس نیست، نوشته‌های او و پژوهش‌های متعددی که درباره این کنشگر حقوق زنان ژاپنی منتشر شده، خطوط کلی و محورهای اصلی عقاید و سخنرانی‌هایش را تا حدود بسیاری به دست می‌دهد. مقالات منتشر شده در روزنامه‌های فراوانی هم به دیدگاه‌های توشیکو کیشیدا می‌توان یافت که در آنها اطلاعات کلی همچون عناوین و زمان سخنرانی‌هایش آمده است اما متن این مقالات برای بررسی محورهای آراء و نظرات کیشیدا کمک زیادی به پژوهشگر نمی‌کند.

در این مقالات با کمال تعجب دیده می‌شود که گزارشگران یا مقاله‌نویسان بیش‌تر از این که به متن سخنرانی کیشیدا توجه کنند به جزئیاتی همچون مکان سخنرانی، ظاهر و پوشش سخنران و واکنش حضار و جمعیت پرداخته‌اند.

کیشیدا توشیکو در تلاش خود از مهارت سخن‌پردازی‌اش بهره می‌برد. به عنوان مثال او خواستار خاتمه یافتن عمل قرار دادن دختران در جعبه‌ها بود که توصیفی از محدود کردن زنان جوان است و تعبیر جالبی را در این خصوص به کار می‌برد و معتقد است دختران دارای توان بالقوه‌ای هستند که پرورش و به فعل رساندن آن نیازمند آموزش است در حالی که محدودسازی دختران و در جعبه قرار دادن آنها مانند «پرورش گل در نمک است.» (سایورس، ۲۰۱۵)

---

^۷ - Rousseau and J. S. Mill

خلاصه ای از فعالیت‌ها و نظرات کیشیدا

از جمله مواردی که به شدت مورد انتقاد کیشیدا قرار داشت بی‌تفاوتی کنشگران سیاسی مرد در قبال حقوق زنان بود. او به این دوگانگی در عمل کنشگران سیاسی مرد انتقاد داشت که از یک سو برای دستیابی به حقوق مدنی مردان تلاش دارند اما هنگامی که نوبت به حقوق مدنی زنان می‌رسد چنین عقیده‌ای نداشته و تلاشی نمی‌کنند.

مهم‌ترین و جنجالی‌ترین سخنرانی کیشیدا، سخنرانی تحت عنوان «دخترانی در جعبه» بود. کیشیدا در اکتبر سال ۱۸۸۳ در مقابل حدود ۶۰۰ نفر در محل تئاتر یوتسونومی در شهر میتسو، خارج از توکیو به این سخنرانی پرداخت.

این تنها سخنرانی است که متن آن به طور کامل موجود است زیرا همان‌گونه که پیش از این ذکر شد، یادداشت برداری متن سخنرانی به لطف مامور پلیسی انجام شد که در سخنرانی حضور داشت با این هدف که تخلف کیشیدا را گزارش نماید و مامور پلیس چون می‌خواست دلیل مستدل و محکمه‌پسندی را برای بازداشت کیشیدا ارائه نماید، سخنرانی او را به طور کامل یادداشت کرد. کیشیدا در این سخنرانی از والدینی که برای حفاظت از دخترانشان محدودیت‌های شدیدی ایجاد می‌کنند آن گونه که گویی دختران را در جعبه‌ای قرار داده‌اند انتقاد کرد و استعاره «دختران در جعبه» عنوان سخنرانی معروف و جنجالی کیشیدا شد.

کیشیدا توضیح داد اگر چه والدینی که چنین اقداماتی را انجام می‌دهند ممکن است فکر کنند که خیر و صلاح دخترانشان را می‌خواهند اما در واقع در اشتباه هستند. والدین با این اقدامات و با انکار حق آزادی رشد و تعالی فکری از دختران، در عمل باعث پوسیدگی دخترانشان می‌شوند و حتی آنها را ناگزیر می‌سازند که از خانه بگریزند. (شولارورک و آندرسون)

کیشیدا پس از پایان این سخنرانی بلافاصله توسط مقامات محلی دستگیر شد و جرم او محتوای سیاسی غیر قانونی در سخنرانی که می‌بایست صرفاً اکادمیک باشد و توهین به مقامات رسمی عنوان گردید.

هر چند این بازداشت برای کیشیدا غیر منتظره نبود چرا که پیش از آن از سوی پلیس تهدید شده بود و هشدار گرفته بود و مقامات دولتی بر این عقیده بودند که منظور کیشیدا از دختران در واقع مردم ژاپن است و منظور از والدین دولت و امپراتور می‌باشد و در نتیجه کیشیدا از دولت و امپراتور انتقاد می‌کرد نه این که صرفاً از حقوق دختران و زنان دفاع کند و نهایتاً به ۵ ین جریمه نقدی و هشت روز زندان محکوم شد.

پس از وقوع این حادثه، کیشیدا ناگزیر شد سخنرانی‌های عمومی خود را متوقف سازد. کیشیدا یک‌سال بعد در سال ۱۸۸۴

یا ناکاجیما نوبویوکی، سیاستمدار و فعال سیاسی ازدواج کرد. (Scholarworks et al., 2006)

اگر چه بعد از این سال سخنرانی دیگری از کیشیدا شنیده نشد اما به معنی دست کشیدن وی از تلاش برای کسب حقوق مدنی و سیاسی زنان نبود و وی در پی انتشار آراء و نظراتش از طریق بیانیه ها برآمد.

جامع ترین بیانیه کیشیدا، متنی است با عنوان "نامه‌هایی به خواهرم" یا « به خواهرم»^۸ که در مجله جی یونو توموشیبی^۹ (چراغ های آزادی) در ۱۸۸۴ منتشر شد. (آندرسون). به نظر می رسد متن «به خواهرم» از سخنرانی های کیشیدا برداشته شده بود. همچنین گفته شده کوتسو مونی میتسو برادر همسر کیشیدا او را به نوشتن و انتشار عقایدش تشویق کرد.

آمیختگی زندگی کیشیدا با سیاست

فشار برای خاموش ساختن کیشیدا توشیکو همزمان بود با فشار و سرکوب سیاسی که موجب توقف فعالیت و انحلال حزب لیبرال شد و این حزب با فشار حکومت در سال ۱۸۸۴ منحل شد، اما این اتفاقات موجب عقب نشینی کیشیدا توشیکو نشد. او به فعالیت خود ادامه داد و مبارزه‌اش را با نوشتن مقالاتی در روزنامه جوگاكو زاشی پیگیری کرد، هر چند دامنه و میزان تاثیر این مقالات بسیار کمتر از سخنرانی‌ها بود. مهارت او در سخنوری و وقار زنانه‌اش نیز موجب جذب جمعیت زیادی می‌شد و او می‌توانست توجه آنان را کاملا به سخنانش جلب نماید و استفاده از این ابزار در نوشته هایش ممکن نبود و لذا اثر گذاری سخنرانی را نداشت.

از سال ۱۸۸۱ تا زمان دستگیری کیشیدا در ۱۸۸۳، روزنامه‌ها افزایش فعالیت زنان آزادی‌خواه را ثبت کرده بودند. این فعالیت‌ها در راستای خواستن شرایط تحصیلی بهتر و کامل برای زنان بود و کیشیدا نیز نشان و نماد این جنب و جوش‌ها به شمار می‌رفت.

تاثیر تلاش‌های کیشیدا بر کسب حقوق مدنی زنان ژاپن

آراء و نظارت کیشیدا توشیکو برای تغییر وضعیت زنان و حقوق مدنی آنان و تلاش‌های او در این راه با توجه به وضعیت آن روزهای ژاپن در واقع یک اقدام انقلابی به شمار می‌رفت، اما تلاش‌های وی در مواجهه با دو سد سنت و حکومت در کوتاه مدت بلا اثر ماند.

حکومت می‌جی گر چه در پی اصلاحات در نظام سیاسی و اقتصادی ژاپن بود در عین حال این اصلاحات حداقل در کوتاه مدت، عمق اجتماعی نداشت. هدف حکومت از اصلاحات، دستیابی به جهش اقتصادی و صنعتی همراه با یک ظاهر مدرن بود.

---

^۸- To My Sisters" (Dōhō shimai ni tsugu)

^۹ Jiyū no tomoshibi (Lamp of freedom)

از این دیدگاه اصلاح وضعیت و جایگاه زنان صرفاً تا حدی برای حکومت اهمیت می‌یافت که نمادهای عقب ماندگی ژاپن از دید غربی‌ها را از بین برده و به توسعه اقتصادی و صنعتی کشور کمک نماید. گفتمان پاتریارکی حاکم بر جامعه و حکومت ژاپن و دولتمردان ناسیونالیست مجالی برای اصلاحات عمیق به منظور ارتقاء جایگاه زنان و دستیابی آنان به حقوق مدنی فراهم نمی‌کرد. اگر چه دولتمردان ژاپنی قائل به اصلاح جایگاه زنان و بهبود وضعیت آنها به عنوان یک ضرورت برای توسعه کشور بودند اما در همان حال اصلاحاتی که با سنت‌های دیرین و گفتمان پاتریارکی برخورد داشت از تحقق باز می‌ماند. نکته قابل تامل این بود که علی‌الظاهر نخبگان سیاسی بیش از همه در مقابل تلاش‌های زنان برای اصلاحات و دستیابی به حقوق مدنی، مقاومت می‌کردند. آنها در یک مورد با تصویب و اجرای قانون انتخابات که بر ممنوعیت حق رای زنان تصریح داشت به تلاش‌های کیشیدا واکنش نشان دادند. در مقابل دولتمردان و نخبگان حکومتی مردسالار ژاپن که ظاهراً ارتقاء جایگاه زنان را در راستای توسعه سیاسی اقتصادی ژاپن نمی‌دانستند و چه بسا آن را مضر نیز تلقی می‌کردند، برای او روشن بود که پیروزی‌هایی که زنان در مسیر مبارزه برای کسب حقوق مدنی و برابر با مردان به دست خواهند آورد، برای کل جامعه ژاپن مفید خواهد بود، اما به هر حال حکومت و دولتمردان حتی نخبگان مرد ژاپنی دیدگاهی متفاوت داشتند و نسبت به اهداف او بدبین بودند.

حکومت ژاپن بر اساس این دیدگاه در عرصه قانونگذاری مسیری مخالف با اعطای حقوق مدنی و سیاسی به زنان و ارتقاء جایگاه آنان در پیش گرفت و در یک مورد قانون انتخابات را تصویب نمود، قانونی که متضمن نفی حق رای زنان بود. در موردی دیگر قانونی تحت عنوان قانون اجتماعات (Assembly Law) نیز از سوی حکومت به تصویب و اجرا رسید و به موجب این قانون زنان از شرکت در سخنرانی‌های سیاسی و احزاب سیاسی منع شدند. این قانون یک واکنش دیگر حکومت به سخنرانی‌های پر شور کیشیدا بود (آندرسون) و این قانون علاوه بر این که حق عضویت زنان در احزاب سیاسی و شرکت در جلسات سیاسی را سلب می‌نمود، حتی حق گذراندن کلاس‌های علوم سیاسی را نیز از آنان گرفته بود.

هر چند در نتیجه این قوانین امکان فعالیت‌های اجتماعی زنان کنشگر سیاسی و مدنی بسیار محدود و ممنوع شد اما روح عدالت‌خواهی و برابری‌طلبی جهت کسب حقوق مدنی و سیاسی زنان در بسیاری از آنان با سخنان کیشیدا بیدار شده بود. می‌توان گفت آن دوره کوتاه مدت به منزله تمرینی برای آنان بود تا در دهه‌های بعدی فعالیت‌هایشان را با کیفیت و قدرت بیشتری ادامه دهند. بدین ترتیب فعالیت‌های کیشیدا اگر چه بازخورد منفی از سوی دولت ژاپن در عرصه قانون‌گذاری را در پی داشت اما در بعد دیگری دارای آثار مثبت بود. تلاش‌های وی بر نسل‌های آینده زنان کنشگر مدنی و سیاسی ژاپن تاثیر گذاشته و به تعبیری الهام

بخش آنان شد. در این زمینه می توان به تاثیر کیشیدا بر فوکودا هیدکو^{۱۰}، (۱۸۶۵-۱۹۲۷) نویسنده فمینیست و کنشگر مدنی سیاسی ژاپنی اشاره کرد. فوکودا در اتوبیوگرافی خود تحت عنوان «نیمی از زندگی ام»^{۱۱} (۱۹۰۴) صراحتاً تاثیر کیشیدا در تبدیل شدنش به یک فعال مدنی سیاسی را بیان می کند.

فوکودا هیدکو

علیرغم نتایج منفی اولیه تلاش های کیشیدا در عرصه قانونگذاری در جهت کسب حقوق مدنی و سیاسی زنان و اگر چه دوره فعالیت های او به عنوان سخنور بسیار کوتاه بود (از سال ۱۸۸۲ تا ۱۸۸۴)، اما با وجود تمام سختی هایی که با آنها روبه رو شد، توانست توجه بسیاری از زنان ژاپنی را به خود و مبارزه در راه کسب حقوق برابر جلب کند. به طور مثال سخنرانی های او در مناطق مختلف ژاپن سبب شد زنان تفاوت های خود را کنار بگذارند و با هم برای هدفی واحد تلاش کنند و از جمله این موارد نتیجه سفر کیشیدا به اوکویاما در سال ۱۸۸۲ بود که به تاسیس یک نهاد مردم نهاد بانوان موسوم به جامعه دوستی اوکایاما^{۱۲}، (اوکایاما کونشینکای) انجامید.

نتیجه گیری :

کیشیدا توشیکو یک بانوی کنشگر مدنی و سیاسی برجسته و سخنوری نخبه و سرآمد بود، اما علیرغم سخنوری های تاثیر گذار و تلاشهایش برای کسب حقوق مدنی و سیاسی زنان، نه تنها نتیجه مثبتی را در عرصه قانون گذاری دوران خود در جهت شناسایی و ارتقاء حقوق مدنی و سیاسی زنان ژاپنی به دست نیاورد بلکه موجب بازخورد منفی حکومت و محدودتر شدن حقوق مدنی و سیاسی زنان ژاپنی گردید.

^{۱۰} Fukuda Hideko (1865-1927)

^{۱۱} Warawa no hanshōgai (1904, Half of my life)

^{۱۲} Okayama Konshinkai (Okayama Friendship Society)

حکومت در واکنشی معکوس به تلاش‌های کیشیدا و دیگر سخنوران و کنشگران زن، قوانین محدود کننده و تبعیض آمیزی را علیه حقوق مدنی و سیاسی زنان تصویب و اعمال نمود. بدین ترتیب با توجه به قانون اجتماعات که حق مشارکت در احزاب و اجتماعات سیاسی را از زنان سلب نمود و قانون انتخابات که متضمن نفی حق رای زنان بود تلاش‌های کیشیدا در کوتاه مدت نه تنها اثر مثبتی برای کسب حقوق مدنی زنان نداشت بلکه دارای اثرگذاری منفی هم در آن زمان گردید هر چند که بعدها به پایه‌های تحول در این خصوص مبدل شد.

در این راستا می‌توان گفت فعالیت‌های کیشیدا که با فضای سرکوب سیاسی و سانسور در آن دوران همزمان شده بود، در کوتاه مدت نتوانست به کسب حقوق مدنی و سیاسی زنان کمک کند بلکه بازخورد منفی از سوی دولت ژاپن را در پی داشت. واکنش منفی دولت ژاپن در قالب قوانینی بود که حق رای زنان را نفی کرده و مشارکت آنها در احزاب سیاسی و حتی در اجتماعات سیاسی را ممنوع ساخت.

در واقع اثر گذاری تلاش‌های کیشیدا معطوف به آینده و نسل‌های بعدی زنان کنشگر مدنی و سیاسی ژاپن شد تا با آگاه سازی زنان، پیوستن آنان به مبارزه مدنی کسب حقوق برابر، روح عدالت جویی و فمینیسم را در بسیاری از زنان ژاپنی بیدار نماید.

منابع :

نقی زاده. محمد. (۱۳۸۴). مبانی تفکرات اقتصادی و توسعه ژاپن: تداوم و تغییر، شرکت سهامی انتشار

Scholarworks, S., Anderson, M. S., & Anderson, M. S. (2006). *Kishida Toshiko and the Rise of the Female Speaker in Meiji Japan . in Meiji Japan. 1(1), 36–59.*

Sievers, S. L. (2015). *Feminist Criticism in Japanese Politics in the 1880s : The Experience of Kishida Toshiko*. 6(4), 602–616.

Anderson, S., & Anderson, M. S. (2006). *No Title*.

Copeland, R. L. (n.d.). *THE MODERN MURASAKI*.

Hayakawa, N. (2019). *Feminism and Nationalism in Japan , 1868-1945*. 7(4), 108–119.

Kiguchi, J., & Emori, U. (n.d.). *Japanese Women ' s Rights at the Meiji Era*. 133–146.

Life, P. (n.d.). *No Title*.

Molony, B. (2014). *Women ' s Rights , and Feminism ,.* 69(4), 639–661.

Molony, B., & Molony, B. (2005). *Women ' s Rights and the Japanese State , 1880 to 1925*.

Movement, F., & Source, M. M. (2015). *Evolution of the Feminist Movement in Japan Machiko Matsui*. 2(3), 435–449.

Report, A., The, T. O., Nations, U., & Against, C. (2007). ~ *VIOLATIONS OF WOMEN ' S RIGHTS IN JAPAN ~ ALTERNATIVE REPORT TO THE*. (April).

Scholarworks, S., Anderson, M. S., & Anderson, M. S. (2006). *Kishida Toshiko and the Rise of the Female Speaker in Meiji Japan . in Meiji Japan*. 1(1), 36–59.

sievers, S. L. (2015). *Feminist Criticism in Japanese Politics in the 1880s : The Experience of Kishida Toshiko*. 6(4), 602–616.

Studies, F., & Studies, F. (2017). “ *Gender Free ” Feminism in Japan : A Story of Mainstreaming and Backlash*. 40(3), 541–572.

The changing social position of women i n Japan unesco. (n.d.).

Women ' s movements in Japan : the intersection between everyday life and politics. (2006). (December 2014), 37–41. <https://doi.org/10.1080/09555800500283810>

